

САТУРНІЯ РУДА

Aglia tau (Linnaeus, 1758)

Таксономічна належність

Клас — Комахи (Insecta), ряд — Лускокрилі (Lepidoptera), родина — Сатурнії (Saturniidae). Один з 2 видів палеарктичного роду у фауні Європи та України.

Природоохоронний статус виду

Вразливий.

Ареал виду та його поширення в Україні

Лісова та лісостепові зони Євразії. В Україні зустрічається майже повсюдно, крім степових районів та Полісся.

Чисельність і причини її зміни

Незначна, у деяких областях (Закарпатська, Чернівецька, Черкаська) у сприятливі роки локально звичайний. Причини зменшення чисельності: скорочення площ букових та грабових лісів, обробка їх пестицидами.

Особливості біології та наукове значення

Зустрічається у мішаних (переважно грабових та букових) лісах. Протягом року розвивається 1 генерація. Літ імаго — з середини квітня до кінця травня. Самці активні удень,

іноді ввечері. Самки малорухливі, вдень ховаються на стовбурах дерев і серед листя, яйця відкладають вночі, іноді прилітають на світло. Метелики не живляться. Гусінь живиться листям бука і граба, іноді — дуба, берези, вільхи, липи, ліщини, ясеня; розвивається гусінь з травня до липня. Заляльковується у лісовій підстилці. Зимують лялечки.

Морфологічні ознаки

Розмах крил — 55–64 мм. Статевий диморфізм виразний. Основне забарвлення крил у самців рудувато-буре, у самок — блідовохристо-жовте. На кожному крилі є по одному великому фіолетовому очку з чорною облямівкою та світлим малюнком у центрі, подібним до грецької букви «тау».

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Як елемент біоценозу пасивно охороняється у заповідниках зх. та центральної України. Необхідне збереження лісів (в першу чергу букових) та обмеження обробки їх пестицидами. Доцільний пошук популяцій виду та створення ентомологічних заказників у місцях високої концентрації виду.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомі окремі випадки розведення в лабораторних умовах.

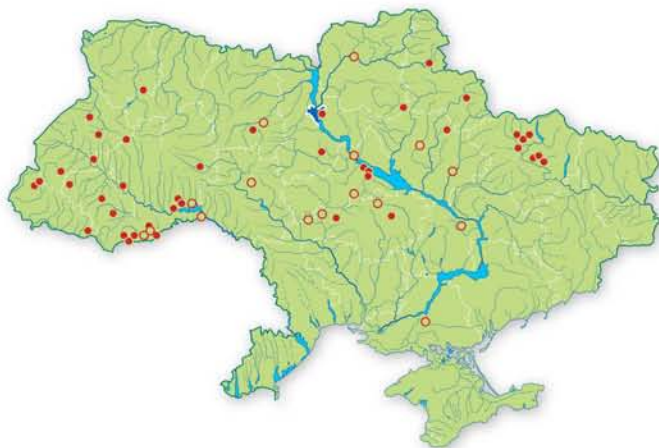
Господарське та комерційне значення

Відомостей немає.

Основні джерела інформації.

Шелюжко, 1941; Ляшенко, 1987; Плющ, Шешурак, 1997; Різун, Коновалова, Яницький, 2000; Хлус, Чередарик, Скільський, Череватов, 2002; Берест та ін., 2006; Геряк, Канарський, 2006; Канарський, 2006; Масек et al., 2007; Котенко та ін., 2008. Особисті повідомлення Бідичака, Герасімова, Гонтаренка, Ковальчука, Паламарчука, Романіва, Рутяна, Троценка, Шешурак.

Автори: І.Г. Плющ, В.Ю. Раєвський
Фото: І.Ю. Костюк

ШОВКОПРЯД КУЛЬБАБОВИЙ

Lemonia taraxaci ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Таксономічна належність

Клас — Комахи (Insecta), ряд — Лускокрилі (Lepidoptera), родина — Шовкопрядилемоніїди (Жовті шовкопряди) (Lemoniidae). Один з 10 видів палеарктичного роду; один з 3 видів роду у фауні України.

Природоохоронний статус виду

Вразливий.

Ареал виду та його поширення в Україні

Центральна, частково Сх. та Пд. Європа, пд. частина Зх. Сибіру та пн. Казахстан. В Україні зустрічається спорадично у зоні мішаних лісів та у Лісостепу. Локальний.

Чисельність і причини її зміни

Незначна (поодинокі особини), у деяких місцевостях (околиці Харкова) у сприятливі роки локально нерідкий. Причини зменшення чисельності: не з'ясовані. Можливо, деградація природної лугової рослинності, випалювання трав, надмірний випас худоби, хімічні обробки місцевості тощо.

Особливості біології та наукове значення

Зустрічається на узліссях та галявинах широколистяних та мішаних лісів, на схилах ярів та балок, на луках та у рідколіссях, іноді у садах та парках. Протягом року розвивається 1 генерація. Літ імаго відбувається у серпні-жовтні. Метелики активні удень за сонячної погоди, іноді увечері та вночі. Самки відкладають яйця купками біля кормових рослин. Гусінь живиться листям кульбаби та нечуйвітра, розвивається у травні-червні. Заляльковується у верхньому шарі ґрунту в овальних комірках.

Морфологічні ознаки

Розмах крил — 35–55 мм. Статевий диморфізм невиразний. Забарвлення крил одно-

манітне вохристо-жовте, у самок — світло-жовте. На передньому крилі є невелика чорна пляма. Тіло дуже пухнасте.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Не розроблені. Доцільний пошук популяцій виду та створення ентомологічних заказників у місцях розповсюдження виду з регламентацією викошування трав, випасу худоби та повною забороною випалювання трав.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Відомостей немає.

Основні джерела інформації.

Romaniszyn, Schille, 1929; Шелюжко, 1941; Freina, Witt, 1987; Різун, Коновалова, Яницький, 2000; Стадниченко та ін., 2003; Геряк, Канарський, 2006; Канарський, 2006; Leraut, 2006; Macek et al., 2007. Особисті повідомлення Шешурак.

Автор: І.Г. Плющ
Фото: І.Ю. Костюк

ШОВКОПРЯД БАЛЛІОНА

Lemonia ballioni (Christoph, 1888)

Таксономічна належність

Клас — Комахи (Insecta), ряд — Лускокрилі (Lepidoptera), родина — Шовкопрядилемоніїди (Жовті шовкопряди) (Lemoniidae). Один з 10 видів палеарктичного роду; один з 3 видів роду у фауні України.

Природоохоронний статус виду

Рідкісний.

Ареал виду та його поширення в Україні

Мала Азія, чорноморське узбережжя Кавказу, Закавказзя. В Україні — Крим.

Чисельність і причини її зміни

Моніторингові багаторічні спостереження налагоджені у пд.-сх. Криму: вид має значні (до двох порядків) коливання чисельності з періодом 3–5 років. Пікові значення чисельності досягають 3–4 десятків особин в одиницю обліку (одна ніч реєстрації на світлопастку). У році депресій чисельність досягає 1–2 облікованих екземплярів за весь строк існування імаго при щорічних обліках на світлопастку. Причини зменшення чисельності: не з'ясовані, не виключено, що на коливання чисельності впливає скорочення місць перебування та погіршення їх стану, пов'язане з господарською діяльністю.

Особливості біології та наукове значення

Достатньо екологічно пластичний вид, заселяє широкий діапазон галофітно-степових, справжньо-степових та лучно-степових біотопів від практично нульових висотних позначок до яйл включно. При цьому досить

вимогливий до режиму зволоження у літній період: запобігає постійного мешкання у надто аридних регіонах. Дає одну генерацію на рік. Літ імаго на яйлах та значних висотах триває з середини серпня до кінця вересня, а на рівнині — з другої декади вересня до середини жовтня. Метелик активний переважно наприкінці ночі, в дорослому стані не живиться. Самка відкладає до 68 яєць купкою на ґрунті. Зимує яйце. Навесні вихід гусені — з третьої декади квітня (на яйлах майже на місяць пізніше), вона розвивається дуже швидко, іноді за 11–14 днів. Кормові рослини: кульбаба, зміячка м'яка, козельці. Заляльковується без кокона на поверхні ґрунту. Лялечка має дво-, чотиримісячну літню естивацію.

Морфологічні ознаки

Розмах крил — 40–46 мм. Передні і задні крила приблизно однакового кольору — буровато-жовті (інтенсивність забарвлення може сильно варіювати), дискальна пляма переднього крила коричнева. Від шовкопряда кульбабового відрізняється наявністю добре вираженої поперечної коричневої підкраєвої смуги на передніх крилах.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняється у Казантипському, Опукському, Карадазькому та Ялтинському гірсько-лісовому ПЗ як компонент біоценозу.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

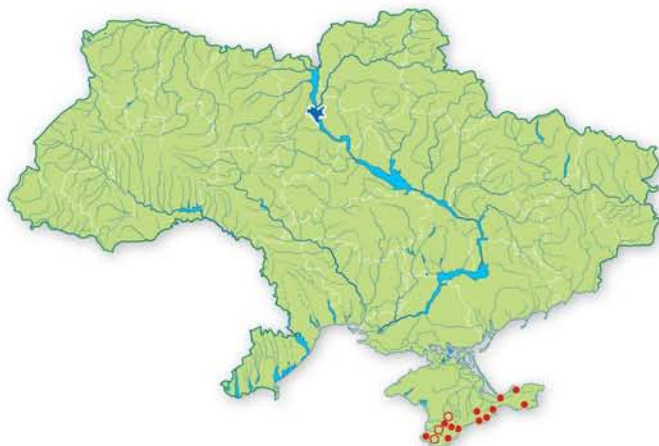
Відомостей немає.

Основні джерела інформації.

Плигинский, 1929; Rougeot, 1971; Ефетов, Будашкин, 1990; Ефетов, 1999. Особисті повідомлення Пузанова, Савчука, Шнейдера.

Автори: К.О. Ефетов, Ю.І. Будашкін

Фото: К.О. Ефетов

ЕНДРОМІС БЕРЕЗОВИЙ*Endromis versicolora* (Linnaeus, 1758)**Таксономічна належність**

Клас — Комахи (Insecta), ряд — Лускокрилі (Lepidoptera), родина — Шовкопрядилемоніїди (Жовті шовкопряди) (Lemoniidae). Представник монотипового палеарктичного роду.

Природоохоронний статус виду

Вразливий.

Ареал виду та його поширення в Україні

Лісова, частково лісостепова зони Євразії, Кавказ та Закавказзя (Вірменія). В Україні — зона мішаних лісів, частково лісостепова зона. Локальний.

Чисельність і причини її зміни

Незначна (поодинокі особини), у деяких місцевостях у сприятливі роки локально нерідкий. Причини зменшення чисельності: не з'ясовані, можливо, хімічна обробка лісів.

Особливості біології та наукове значення

Зустрічається у мішаних лісах, особливо у молодих березняках. Протягом року розвивається 1 генерація. Літ імаго відбувається з кінця березня до початку травня. Метелики активні удень за сонячної погоди, іноді увечері та вночі. Самки відкладають яйця увечері та вночі. Гусінь живиться листям берези,

іноді — граба, ліщини, липи та інших дерев; розвивається у травні–серпні, зимує у коконах серед лісового опаду, у яких навесні і заляльковується.

Морфологічні ознаки

Розмах крил — 45–75 мм. Статевий диморфізм виразний. Переднє крило світло-коричневе з білуватим напильням, біля його вершини є 3 чіткі білі плями. Середня частина передніх крил відокремлена чорнуватими ламаними лініями, у проміжку котрих є вуглувата чорна пляма. Задні крила у самця охристо-коричневі (у самиці — сіруваторуді) з ламаною смугою та білими плямами вздовж зовнішнього краю крила. Тіло дуже пухнасте.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Не розроблені. Як компонент біоценозу пасивно охороняється у деяких ПЗ, зокрема, Поліському. Доцільний пошук популяцій виду та створення ентомологічних заказників у місцях розповсюдження виду з певною регламентацією лісгосподарської діяльності.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Відомостей немає.

Основні джерела інформації.

Romaniszyn, Schille, 1929; Шелюжко, 1941; Редкие и исчезающие растения и животные Украины, 1988; Плющ, Шешурак, 1997; Різун, Коновалова, Яницький, 2000; Хлус, Чередарик, Скільський, Череватов, 2002; Стадниченко та ін., 2003; Геряк, Канарський, 2006; Канарський, 2006; Masek et al., 2007; особисті повідомлення Бідичака, Герасимова, Ковальчука, Романіва, Шешурак.

Автор: І.Г. Плющ
Фото: К.Е. Довгайло

СТРІЧКАРКА ВЕЛИКА ЧЕРВОНА

Catocala dilecta (Hübner, 1808)

Таксономічна належність

Клас — Комахи (Insecta), ряд — Лускокрилі (Lepidoptera), родина — Совки (Noctuidae). Один з 240 видів роду, один з 18 видів фауни України.

Природоохоронний статус виду

Рідкісний.

Ареал виду та його поширення в Україні

Поширений у Пд. Європі, локально у Центральній та Сх. Європі (Зх.-Кавказький регіон), Малій Азії, Пн. Африці, в Україні — Крим.

Чисельність і причини її зміни

Незначна, метеликів не спостерігали з 1993 р. Причини низької чисельності: вірогідно, застосування пестицидів для знищення шкідників лісу.

Особливості біології та наукове значення

Дає 1 генерацію на рік. Зимують яйця. Гусінь живиться листям дуба з квітня до початку липня, розвивається в середньому 23 доби. Літ метеликів — з кінця червня до вересня.

Морфологічні ознаки

Розмах крил — 62–92 мм. Забарвлення основного фону передніх крил варіює від сірувато-коричневого до майже коричневого з чорними поперечними смугами і бурувато-сірою оторочкою. Задні крила малиново-червоні з вузькою чорною внутрішньою медіальною смугою та чорним зовнішнім краєм; торочка в чорних і білих плямах.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняється у ПЗ Криму як компонент біоценозу. Рекомендується збереження природних дібров та насаджень дуба; слід заборонити хімічну обробку лісів та парків.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Відомостей немає.

Основні джерела інформації.

Ключко, 1978, 2006; Ключко, Плющ, Шешурак, 2001; Goater, Ronkay, Fibiger, 2003.

Автор: З.Ф. Ключко
Фото: І.Ю. Костюк